

ODNOS MIRNOG RJEŠAVANJA SPORA I PARNIČNOG POSTUPKA U POGLEDU NOVOG ZAKONODAVNOG OKVIRA

Stručni rad

Vesna Jurin Bakotić, univ. spec. iur., v.pred.¹

Mirko Škarica, mag. iur. , pred.²

Marko Spahija, mag. iur. pred.³

Postupak mirnog rješavanja sporova zasigurno će postati jedan od ključnih stadija rješavanja svih sporova. U vezi s tim, a na tragu Direktive 2008/52/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2008., hrvatski zakonodavac je donio novi Zakon o mirnom rješavanju sporova ("Narodne novine" broj 67/2023, dalje ZMRS), koji je stupio na snagu 29. lipnja 2023. S obzirom na mirno rješavanje sporova, zakonodavac je pribjegao i izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, kojima bi se dodatno poticalo stranke na mirno rješenje sporova prije ali i za vrijeme trajanja parničnih postupaka. U ovom radu će se sagledati razvoj instituta mirnog rješavanja sporova, novi instituti koji su u hrvatsko zakonodavstvo uvedeni ZMRS-om, kao i pravne posljedice mirnog rješavanja sporova na parnični postupak. Također analizirati će se koje radnje bi trebao poduzeti parnični sud kako bi stranke upoznao s mirnim rješavanjem spora i uputio ih na isto te kao i kome bi se stranke trebale obratiti radi mirnog rješavanja sporova.

Ključne riječi: *Zakon o mirnom rješavanju sporova ; Zakon o parničnom postupku ; mirno rješavanje sporova ; parnični postupak ; medijacija*

¹ Vesna Jurin Bakotić, univ. spec. iur., v.pred. , Veleučilište u Šibeniku, e-mail: vjbakotic@vus.hr

² Mirko Škarica, mag. iur. , pred., Veleučilište u Šibeniku, e-mail: mskaricasi@gmail.com

³ Marko Spahija, mag. iur. pred., Veleučilište u Šibeniku. e-mail: mspahija@vus.hr

1. UVOD

Pravni sustavi diljem Europe već dugi niz godina tragaju za najučinkovitijim načinom alternativnog rješavanja sporova. S tim u vezi još je 2008. godine donesena Direktiva 2008/52/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2008., dalje: Direktiva o mirenju, kojom se olakšava pristup alternativnom rješavanju sporova i promiče mirno rješavanje sporova potičući upotrebu mirenja i osiguravajući uravnoteženi odnos između mirenja i sudskih postupaka (Direktiva o mirenju, 2008., članak 1.). Poticanjem mirenja olakšava se i ubrzava rješavanje sporova te se izbjegavaju nepotrebni troškovi. Država bi trebala zajamčiti prikladne institucionalne metode rješavanja sporova, kako zbog građana, tako i zbog sudova jer bi alternative sudskom postupku mogle preuzeti barem jedan dio pritiska koji sudovi osjećaju, rasteretiti ih dijela posla, a samim time i ubrzati i poboljšati njihov rad (Uzelac 2004., str. 1).

Mirenje je kao važan institut prepoznao hrvatski zakonodavac stoga je nakon niza godina donesen novi Zakon o mirnom rješavanju sporova.

Zakonom o mirnom rješavanju sporova ("Narodne novine" broj 67/2023., dalje ZMRS) definirano je mirno rješavanje sporova kao svaki izvansudski ili sudski postupak kojim stranke nastoje sporazumno riješiti spor, uključujući medijaciju i strukturirane pregovore (ZMRS, članak 4. stavak 1. točka 1.). Dakle iz navedenog proizlazi da je mirno rješavanje sporova pojam pod koji spada bilo koji način koji stranke odaberu radi mirnog rješavanja sporova.

Medijacija je svaki postupak, bez obzira na to provodi li se u sudu, instituciji za medijaciju ili izvan njih, u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor uz pomoć jednog ili više medijatora koji strankama pomažu postići nagodbu, bez ovlasti da im nametnu obvezujuće rješenje (ZMRS, članak 4. stavak 1. točka 2.). Dakle, razlika između medijacije i ostalih načina mirnog rješavanja sporova je ta što u medijaciji mora sudjelovati i nepristrana treća osoba (medijator). Što se tiče strukturiranih pregovora, njih ZMRS definira kao zakonom propisane ili dogovorene postupke mirnog rješavanja sporova u kojem stranke neposredno

nastoje nagodbom riješiti svoj spor (ZMRS, članak 4. stavak 1. točka 3.).

Stranke mogu pokušati mirno riješiti spor i u cijelosti iskoristiti prednosti navedenih modela kao što su ušteda vremena i troškova, fleksibilnost, a i rješavanje nekih nepravničkih pitanja u svrhu saniranja mogućeg poremećenog odnosa između stranaka koji je možda i sam doprinio nastanku pravnog problema. (Zeljko 2022. str. 1).

2. POVIJESNI RAZVOJ MIRENJA U HRVATSKOM ZAKONODAVSTVU

Treće nepristrane i neovisne osobe pomagale su strankama u sporovima iznaći sporazumna rješenja i prije utemeljenog sudskog, od države organiziranog i prisilom popraćenog rješavanja sporova (Potočnjak 2004., str. 7).

Tijekom godina, svijest o prednostima mirnog rješavanja sporova je rasla te su društvene okolnosti zahtijevale uređenje mirnog rješavanja sporova od strane samog zakonodavca. Što se tiče Republike Hrvatske, prvi zakon koji je cjelovito uređivao mirno rješavanje sporova je Zakon o mirenju ("Narodne novine" broj 163/2003., dalje ZM/03). Pravno uređenje mirenja prije donošenja ZM/03 bilo je prilično oskudno, pravna pravila o mirenju rijetka, a propisi koji utječu na alternativno rješavanje sporova raspršeni u nekoliko zakona (Milić 2011., str. 74). Nakon donošenja ZM/03, zakonodavac je 2009. godine pristupio donošenju Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o mirenju. Tim izmjenama i dopunama bile su obuhvaćene skoro sve odredbe ZM/03, nedugo nakon kojih je donesen i novi Zakon o mirenju ("Narodne novine" broj 18/2011., dalje ZM/11). ZM/11, koji je u cijelosti stupio na snagu s danom ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, je bio usklađen s Direktivom o mirenju.

Posljednji zakon koji cjelovito uređuje mirenje, a stupanjem kojeg na snagu je prestao važiti ZM/11, je ZMRS, koji je stupio na snagu 29. lipnja 2023.

Upravo donošenje ZMRS-a je povod za pisanje ovog rada, a posebice utjecaj odredbi ZMRS-a na parnični postupak, a posebice one koji se vode radi naknade štete. Cilj ZMRS-a je olakšati pristup mirenju, osigurati raspoloživost mirenja,

jačati svijest o mirenju kroz poticanje primjene mirenja te osigurati uravnotežen odnos između mirenja i sudskog postupka (Nacrt prijedloga Zakona o mirnom rješavanju sporova, e-Savjetovanja, esavjetovanja.gov.hr, na dan 13. ožujka 2024., odlomak II).

Također, valja napomenuti kako je zakonodavac, osim gore navedenim zakonima kojima se općenito uređuje mirenje, paralelno razvijao institut mirenja i u posebnim granama prava. Tako je primjerice Zakonom o radu ("Narodne novine" broj 93/2014., 127/2017., 98/2019., 151/2022., 64/2023., dalje ZR) predviđeno da radnik koji smatra da mu je poslodavac povrijedio neko pravo može u roku od petnaest dana zahtijevati od poslodavca ostvarenje tog prava (članak 133. stavak 1. ZR-a). Obiteljskim zakonom ("Narodne novine" broj 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023., 156/2023., dalje ObZ) je cijeli sedmi dio posvećen obveznom savjetovanju i obiteljskoj medijaciji u kojem stranke tih postupaka sudjeluju prije pokretanja sporova pred sudom. Obiteljska medijacija je postupak u kojem članovi obitelji sudjeluju dobrovoljno.

Također, u postupcima koje se odnose na obvezna osiguranja u prometu, zakonodavac je još 2005. godine propisao da oštećenici odgovornim osiguravateljima podnose odštetne zahtjeve, na koje su osiguratelji dužni odgovoriti u propisanom roku.

Nadalje, sam Zakon o parničnom postupku ("Narodne novine" broj 53/1991., 91/1992., 58/1993., 112/1999., 88/2001., 117/2003., 88/2005., 02/2007., 84/2008., 96/2008., 123/2008., 57/2011., 148/2011., 25/2013., 89/2014., 70/2019., 80/2022., 114/2022., 155/2023., dalje ZPP) se razvijao u pogledu mirenja. Tako je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine" broj 117/03) uvedena odredba koja propisuje da osoba koja namjerava podnijeti tužbu protiv Republike Hrvatske se je dužna prije podnošenja tužbe obratiti nadležnom državnom odvjetništvu sa zahtjevom za mirno rješenje spora. Tijekom godina u okviru Zakona o parničnom postupku zakonodavac je novelom iz 2008. godine dodao odredbu kojom sud može tijekom cijelog parničnog postupka strankama

predložiti da spor riješe u postupku mirenja pri sudu. Također je i novelom Zakona o parničnom postupku iz 2019. godine dodatno uređen institut mirenja u parničnom postupku. Tim se odredbama željelo dodatno osnažiti mirenje kao jedan od alternativnih načina rješavanja sporova na način da se sucima omogući da stranke upute ili samo potaknu na pokretanje postupka mirenja pri sudu ili izvan njega te se postupovnim odredbama propisao način upućivanja, postupanja i pravna snaga sklopljene nagodbe u postupku mirenja. (Vrcić 2019., str. 424).

Unatoč dosadašnjim zakonodavnim intervencijama, ali i ostalim aktivnostima u svrhu promoviranja mirenja, učinci razvoja mirenja u Republici Hrvatskoj nisu u potpunosti zadovoljavajući. Navedeno iz razloga što i dalje nedostaje faktor povjerenja građana u mogućnost rješavanja spora mirenjem, dok građani i dalje više poklanjaju vjeru odluci suda (Nacrt prijedloga Zakona o mirnom rješavanju sporova, e-Savjetovanja, esavjetovanja.gov.hr, na dan 13. ožujka 2024., odlomak II).

3. OBVEZNI POKUŠAJ MIRNOG RJEŠAVANJA SPORA

Sudsko rješavanje sporova trebalo bi biti tek posljednje utočište, kojem valja pribjeći ako nema drugih - bržih, jednostavnijih, prikladnijih i jeftinijih načina (Uzelac 2004. str. 11). Člankom 9. ZMRS-a propisano je da su stranke prije pokretanja parničnog postupka radi naknade štete, osim postupaka naknade štete iz radnog odnosa dužne pokušati riješiti spor mirnim putem.

S obzirom na to da je tužitelju u cilju naplatiti svoju tražbinu po osnovi naknade štete, na koju smatra da ima pravo, logično je da će tužitelj morati inicirati i prethodni pokušaj mirnog rješavanja spora. Tužitelj će svoju obvezu ispuniti ako je već ranije između nje i protivne stranke bezuspješno okončan postupak mirnog rješavanja spora ili ako obavijesti drugu stranku (budućeg tuženika) o svojim zahtjevima, prigovorima i činjenicama na kojima ih temelji, a treba i pozvati suprotnu stranku na ispunjenje svojih zahtjeva ili na sudjelovanje u postupku mirnog rješavanja sporova preporučenom poštanskom pošiljkom s

povratnicom ili na drugi način kojim se potvrđuje primitak te obavijesti, a suprotna strana odbije takav prijedlog ili se ne očituje u roku od 15 dana od dana primitka prijedloga (ZMRS, članak 9. stavak 2.).

Iščitavajući ovakve odredbe zakona, a dovodeći ih u vezu s zakonskom definicijom mirnog rješavanja sporova, jasno je da će stranke ispuniti dužnost pokušaja mirnog rješavanja sporova ako pokušaju svoj spor riješiti u bilo kojem izvansudskom ili u sudskom postupku, a to uključuje i medijaciju i strukturirane pregovore. Stranke nisu u obvezi sudjelovati u medijaciji pa tek onda pokrenuti postupak radi naknade štete, već je dovoljno da pokušaju spor mirno riješiti na bilo koji način pa i jednostavnim slanjem zahtjeva štetniku uz povratnicu.

Nerijetko je da se na sudovima pojavljuju postupci naknade štete iz prometnih nezgoda protiv osiguravajućih kuća, u kojim postupcima je i prije stupanja na snagu ZMRS-a bila propisana obveza pokušaja mirnog rješavanja spora slanjem odštetnog zahtjeva, i to člankom 11. i 12. Zakonom o obveznim osiguranjima u prometu ("Narodne novine" broj 151/2005., 36/2009., 75/2009., 76/2013., 152/2014., 155/2023., dalje ZOOP).

Također, za istaknuti je kako je člankom 9. stavkom 5. ZMRS-a propisano ako jedna stranka prije pokretanja parničnog postupka predloži provođenje postupka mirnog rješavanja spora, takav prijedlog druga stranka može odbiti samo ako za to postoji opravdani razlog, kao što je prijašnje nasilje među strankama. Dakle, zakonodavac predviđa obvezu druge strane da sudjeluje u postupku mirnog rješavanja spora, osim u iznimnim situacijama kada postoji opravdan razlog kao što je nasilja, međutim ne propisuje posljedicu za drugu stranu ako odbije sudjelovati u prethodnom postupku mirnog rješavanja spora.

Posljedica postoji u situaciji kada sud uputi stranke da sudjeluju na informativnom sastanku o medijaciji ili da pokrenu medijaciju i to u vidu gubljenja prava na naknadu daljnjih troškova postupka pred sudom prvog stupnja, o čemu će biti riječ u daljnjem tekstu.

Bitno je napomenuti i situacije u kojima stranka nije u obvezi pokušati spor radi

naknade štete riješiti mirnim putem. Takva obveza ne postoji kad zbog nasilja nije razumno očekivati da će stranke ispunjenjem te dužnosti postići mirno rješenje spora ili kad stranka koja postupak pokreće nije saznala prebivalište odnosno boravište druge stranke (ZMRS članak 9. stavak 6.).

Obvezan pokušaj mirnog rješavanja spora je predviđen i samim ZPP-om u situaciji kada je jedna od stranaka Republika Hrvatska (ZPP, članak 186.a).

Nadalje, valja napomenuti i da je sud u obvezi, nakon primitka odgovora na tužbu, uputiti da u roku od osam dana pokrenu postupak medijacije u situaciji kada su obje stranke ili dionička društva ili pravne osobe kojima je većinski član Republika Hrvatska ili jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (ZPP, članak 186.d stavak 8.). Također, sud može uputiti i bilo koje stranke i to tijekom cijelog postupka, kada uvažavajući sve okolnosti, posebno interes stranaka i trećih osoba vezanih uz stranke te trajnost njihovih odnosa i upućenost jednih na druge, procjeni da svoj spor mogu riješiti u postupku medijacije, da u roku od 15 dana sudjeluju na informativnom sastanku o medijaciji ili da pokrenu medijaciju (ZPP, članak 186.d stavak 1.), ali i da poduzmu neku drugu radnju radi mirnog rješavanja spora (ZMRS, članak 10. stavak 5.). Dakle, odredbom ZMRS-a zakonodavac je proširio ovlasti suda koje su već i ranije bile propisane ZPP-om, odnosno da osim što stranke može uputiti na postupak medijacije, može ih uputiti i da poduzmu bilo koju radnju koja bi rezultirala mirnim rješavanjem spora.

Obvezu pokušaja mirnog rješavanja spora prije pokretanja parničnog postupka nalazimo i u drugim zakonima, primjerice ZR (zahtjev za zaštitu prava radnika), ObZ (obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija) itd.

Potrebno je naglasiti kako samo mirenje počiva, između ostalih, i na načelu dobrovoljnosti, međutim treba pohvaliti intenciju zakonodavca da inicira pokušaj mirnog rješavanja sporova. Dobrovoljnost je sačuvana tako dugo dok je sačuvana dobrovoljnost stranaka u odnosu na obvezatnost postizanja nagodbe. Tako dugo dok su stranke slobodne odustati od nagodbe, dobrovoljnost je sačuvana, a načelo

dobrovoljnosti nije narušeno, dok je strankama uvedena samo obveza da zajedno započnu postupak medijacije (Vukmir 2017., str. 3) ili postupak drugog načina mirnog rješavanja spora koji postoji između njih.

4. SUDSKO UPUĆIVANJE NA POSTUPAK MIRNOG RJEŠAVANJA SPORA

U parničnim postupcima radi naknade štete ako sud utvrdi da stranke nisu pokušale riješiti mirnim putem prije pokretanja tog postupka, a da za to ne postoji opravdan razlog (prijašnje nasilje među strankama ili nepoznato prebivalište odnosno boravište druge stranke), po primitku odgovora na tužbu uputit će stranke da u roku od 15 dana sudjeluju na informativnom sastanku o medijaciji (ZMRS, članak 10. stavak 1.).

Dakle, u postupcima radi naknade štete, sud je nakon što zaprimi odgovor na tužbu dužan ispitati, i to na temelju dostupnih dokaza koje su stranke priložile tužbi i odgovoru na tužbu, jesu li stranke pokušale spor riješiti mirnim putem sukladno članku 9. stavku 2. ZMRS-a. Ako utvrdi da su stranke pokušale spor riješiti mirnim putem nastavit će s postupkom, međutim ako utvrdi da spor nisu pokušale riješiti mirnim putem, sud bi morao iz dokaza priloženih u spisu ispitati postoji li nasilje među strankama pa zbog toga iste nisu pokušale riješiti spor mirnim putem, što će se procjenjivati po okolnostima svakog pojedinog slučaja, ili je tužitelj pokušao naći tuženika, ali nije došao do njegove adrese prebivališta/boravišta, uz prethodno obraćanje Centru za mirno rješavanje sporova sukladno članku 9. stavkom 3. ZMRS-a, zbog kojeg razloga nije pokrenut postupak mirnog rješavanja sporova.

U praksi, navedeno bi značilo da bi tužitelji trebali uz tužbu radi naknade štete dostaviti dokaz o pokušaju pokretanja mirnog rješavanja spora ili razlozima o nepokretanju tog postupka.

Nakon što sud utvrdi da stranke spor radi naknade štete nisu pokušale riješiti mirnim putem, niti da postoje okolnosti iz članka 9. stavka 5. i 6. ZMRS-a (nasilje ili nepoznato prebivalište /boravište), uputit će stranke da u roku od 15 dana

sudjeluju na informativnom sastanku o medijaciji. Stranke su dužne pristupiti informativnom sastanku o medijaciji i u nazočnosti medijatora obavijestiti protivnu stranku o svojim zahtjevima i prigovorima te činjenicama na kojima ih temelje, a medijator će strankama objasniti prednosti rješavanja spora medijacijom te će pomoći strankama da odrede sporna i nesporna pitanja (ZMRS, članak 10. stavak 1.).

ZMRS ne propisuje posljedicu ako stranke, koje sud upućuje na sudjelovanje informativnom sastanku o medijaciji, ne sudjeluju na istom, iako im propisuje dužnost sudjelovanja, međutim člankom 186.d stavkom 4. ZPP-a propisano je da stranka koja je upućena pokrenuti medijaciju, a ne pristupi prvom sastanku radi pokušaja medijacije bez opravdanog razloga, gubi pravo tražiti naknadu daljnjih troškova postupka pred sudom prvog stupnja, o čemu će sud upozoriti stranke. Sud će uputiti (sve) stranke da pokrenu postupak medijacije, što bi značilo da će ona stranka koja ne sudjeluje na prvom sastanku izgubiti pravo na daljnje troškove postupka pred sudom prvog stupnja.

Također, u praksi je moguća situacija i da stranke i nakon upućivanja u postupak medijacije od strane suda u postupcima naknade štete uopće ne pokrenu postupak u zakonom propisanom roku, pa se postavilo pitanje što u takvom slučaju. Navedena situacija bi se mogla podvesti pod članak 282. stavak 1. ZPP-a. Navedenom odredbom je propisano da sud nakon prethodnog ispitivanja tužbe donosi rješenje kojim se tužba odbacuje ako utvrdi da ako prije podnošenja tužbe nije proveden zakonom predviđeni postupak mirnog ili drukčijeg ostvarivanja prava, a zakonom je propisano da će se u tom slučaju tužba odbaciti ili da se bez toga ne može zahtijevati zaštita povrijeđenog prava pred nadležnim sudom.

Dakle, nesporno je da bi se rješenje o odbacivanju tužbe u navedenom slučaju donijelo nakon prethodnog ispitivanja tužbe jer se stranke upućuju na pokretanje postupka mirenja nakon zaprimanja odgovora na tužbu, a tužba se šalje na odgovor nakon prethodnog ispitivanja tužbe. Također ZMRS-om je predviđen pokušaj mirnog ostvarivanja prava u postupcima naknade štete, a iz članka 9.

stavka 1. ZMRS-a, proizlazi da je isto obligatorno pa da se bez toga ne bi mogla zahtijevati zaštita povrijeđenog prava pred sudom, stoga bi u takvom slučaju bile ispunjene sve zakonom propisane pretpostavke za odbacivanje tužbe.

Odbacivanje tužbe je predviđeno i u situacijama kada je stranka Republika Hrvatska, a prije pokretanja tih postupaka nije proveden postupak po zahtjevu za mirno rješenje spora (ZPP, članak 186.a stavak 6.).

Drugačije pravno uređenje nalazimo u postupcima predviđenim Zakonom o obveznim osiguranjima u prometu, gdje je predviđeno da tužba podnesena protiv odgovornog osiguratelja ili odgovorne osobe za naknadu štete je preuranjena ako je ista podnesena prije proteka roka od 60 dana od primitka odštetnog zahtjeva ili odgovora na odštetni zahtjev (ZOOP, članak 12.). Dakle, ovdje sud nije u obvezi uputiti stranke na postupak medijacije jer je zakonom predviđeno da je tužba preuranjena (ZOOP je u ovom slučaju *lex specialis* u odnosu na ZMRS i ZPP), odnosno istu može odbaciti i prije dostave tužbe tuženiku na odgovor i to u skladu s člankom 282. stavka 1. ZPP-a, zbog nepravovremenosti.

U situaciji kada su obje stranke ili dionička društva ili pravne osobe kojima je većinski član Republika Hrvatska ili jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, a nije proveden prethodni postupak mirenja ili stranke ne postupe po uputi suda, ne bi moglo doći do odbacivanja tužbe jer je u tom slučaju samo propisana obveza suda na upućivanje na postupak medijacije, ali ne i obvezan prethodni pokušaj mirnog ostvarivanja prava, a tako je i u situaciji kada sud upućuje stranke u postupak medijacije sukladno članku 186.d stavak 1. ZPP-a. Međutim, u tim situacijama sud mora upozoriti stranke da ukoliko ne pristupe prvom sastanku radi pokušaja medijacije bez opravdanog razloga, da gube pravo tražiti naknadu daljnjih troškova postupka pred sudom prvog stupanja.

Dakle, sud je u obvezi poticati stranke na mirno rješavanje spora tijekom cijelog parničnog postupka, a na pripremnom ročištu će i upoznati stranke s mogućnostima da spor riješe sudskom nagodbom ili u medijaciji i obrazložiti im te mogućnosti (ZPP, članak 288.a).

Medijaciju pred sudom provode medijatori s liste koju utvrđuje predsjednik suda (ZPP, članak 186.d). Ako stranke odluče ili su u obvezi prije pokretanja parničnog postupka pokrenuti postupak mirnog rješavanja sporova, mogu se obratiti Centru za mirno rješavanje sporova, nekoj od institucija za medijaciju koje su za to zakonom ovlaštene ili su dobile suglasnost Centra za mirno rješavanje sporova, ili nekom od medijatora.

Centar za mirno rješavanje sporova ima sjedište u Zagrebu pri Visokom trgovačkom sudu Republike Hrvatske (Statut Centra za mirno rješavanje sporova, KLASA: 007/02-23-01/1, URBROJ: 145-01/1-23-1, od 2. listopada 2023., dalje Statut, članak 7.). Osim sjedišta, Centar za mirno rješavanje sporova djeluje i preko podružnica koje djeluju pri Trgovačkim sudovima u Osijeku, Rijeci i Splitu (Statut, članak 11.)

Između ostalog, Centar za mirno rješavanje sporova vodi Registar medijatora te Registar institucija za medijaciju (ZMRS, članak 6. stavak 1. alineja 6.). Na internetskim stranicama Centra za mirno rješavanje sporova (www.cmrs.hr) moguće je pronaći Registar medijatora i registar institucija za medijaciju.

Ranije je spomenuto da se stranke mogu obratiti i drugim institucijama za medijaciju koje su za to ovlaštene, a koje nisu upisane u navedene Registre. Druge pravne osobe za koje su posebnim propisom ovlaštene za provođenje medijacije su primjerice Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, Hrvatski ured za osiguranje, Hrvatska komora arhitekata, Hrvatska komora inženjera građevinarstva, Hrvatska komora inženjera elektrotehnike, Hrvatska komora inženjera strojarstva (www.cmrs.hr na dan 11. svibnja 2024.)

5. UČINCI MIRENJA NA PARNIČNI POSTUPAK

Postupak mirnog rješavanja spora ima više učinaka na parnični postupak. Osim pravnih posljedica koje su ranije navedene (odbacivanje tužbe, gubitak prava na traženje daljnjih troškova), mirenje ima učinak i na tijek rokova zastare kao i prekluzivnih rokova za podnošenje tužbe. Također, bitno je spomenuti i učinke nagodbe sklopljene u postupku mirnog rješavanja spora, kao i troškove

postupka medijacije, ali i dopuštenost korištenja dokaza u parničnom postupku koji su korišteni u postupku mirnog rješavanja spora koji nije završio nagodbom.

5. 1. Zastara i prekluzivni rok za podnošenje tužbe

Kada stranke izaberu medijaciju radi pokušaja mirnog rješavanja spora one ne gube zbog toga mogućnost pokretanja sudskog, arbitražnog ili drugog postupka zbog isteka zastarnog ili prekluzivnog roka. Zastara ne teče za vrijeme trajanja medijacije, a rok određen za podnošenje tužbe također ne teče dok traje medijacija (ZMRS, članak 24.).

Iz navedenog je razvidno da pokretanjem medijacije zastaju teći rokovi zastare i rokovi za podnošenje tužbe koji su propisani posebnim zakonom. Ako je zastara počela teći prije nego što je nastao uzrok koji je zaustavio njezin daljnji tijek, ona nastavlja teći kad prestane taj uzrok, a vrijeme koje je isteklo prije zastoja računa se u zakonom određeni rok za zastaru (Zeljko 2022., str. 28).

Dakle, prema ZMRS-u, kada se pokrene medijacija ne dolazi do prekida zastare, već do zastoja. Medijacija se smatra pokrenutom prihvatom prijedloga za provođenje medijacije, osima ako je za sporove u kojima postoji obveza pokretanja medijacije propisano ili ugovoreno drugačije (ZMRS, članak 13.). Također, u postupcima gdje je jedna od stranaka Republika Hrvatska, podnošenjem zahtjeva za mirno rješenje spora zastarijevanje zastaje (ZPP, članak 186.a).

5. 2. Troškovi mirenja i dopuštenost korištenja dokaza

Svaka stranka snosi svoje troškove mirnog rješavanja spora, a mogu se drugačije sporazumjeti, a troškove medijacije i informativnog sastanka o medijaciji snose na jednake dijelove, odnosno u skladu s posebnim zakonom ili pravilima institucija za medijaciju (ZMRS, članak 26. stavak 1.).

Međutim, kada je informativni sastanak o medijaciji i medijacija koja nije dovršena sklapanjem nagodbe, provedena u vezi parničnog postupka, troškovi informativnog sastanka o medijaciji i medijacije ulaze u parnične troškove (ZMRS članak 26. stavak 2.). Dakle, dovodeći ovakvu odredbu u vezu s člankom 154. ZPP-a jasno je da će troškovi informativnog sastanka o medijaciji i medijacije pasti na stranku koja u cijelosti izgubi parnicu, odnosno kod djelomičnog uspjeha u parnici po pravilima za odmjeravanje troškova kod djelomičnog uspjeha u parnici (članak 154. stavak 2. ZPP-a).

Nadalje, važno je istaknuti i da je zakonodavac ograničio korištenje dokaza koji su korišteni u postupku medijacije u sudskim, arbitražnim ili drugim postupcima. Člankom 22. ZMRS-a detaljno je propisano koje dokaze nije dopušteno predlagati ili podnositi, a ako su ti dokazi predloženi, odbacit će se kao nedopušteni.⁴

5. 3. Učinak nagodbe sklopljene u postupku mirenja

Mirno rješavanje spora obuhvaća, između ostalih i medijaciju i

⁴ Članak 22. ZMRS-a propisuje da u sudskom, arbitražnom ili drugom postupku nije dopušteno davati izjave, predlagati dokaze ili podnositi drugi dokaz u bilo kojem obliku, ako se takav dokaz odnosi na: činjenicu da je jedna od stranaka predlagala ili prihvatila medijaciju; izjave o činjenicama ili prijedlozima koje su stranke iznosile u postupku medijacije; priznanje zahtjeva ili činjenica izvršeno tijekom postupka medijacije, ako takva očitovanja nisu sastavni dio nagodbe; isprave koje su pripremljene isključivo za potrebe postupka medijacije, osim ako je zakonom propisano da je njihovo iznošenje nužno radi provedbe ili ovrhe sklopljene nagodbe; spremnost stranaka da tijekom postupka prihvate prijedloge iznesene u postupku medijacije; druge u postupku medijacije iznesene prijedloge. Ako se stranke nisu drukčije sporazumjele, medijator i osobe koje sudjeluju u postupku medijacije u bilo kojem svojstvu ne mogu biti prisiljene svjedočiti u arbitražnom, sudskom ili bilo kojem drugom postupku vezano za informacije i podatke koji proizlaze iz postupka medijacije ili su s njim povezani. U sudskom, arbitražnom ili drugom postupku navedeni dokazi odbacit će se kao nedopušteni. Iznimno, navedeni dokazi u postupku pred arbitražom, sudom ili drugim državnim tijelom mogu se upotrijebiti u dokazne svrhe samo: pod uvjetima i u opsegu koji zahtijeva zakon, ako je to nužno zbog zaštite javnog poretka Republike Hrvatske ili ako je to potrebno za provedbu ili ovrhu nagodbe. Osobe koje postupe suprotno navedenom odgovorne su za štetu koju time prouzroče. Ove odredbe primjenjuju se bez obzira na to je li arbitražni, sudski ili drugi postupak povezan sa sporom glede kojeg se vodila ili se vodi medijacija. Osim u slučaju navedenom u stavku 1. ovog članka, dokazi koji su inače dopušteni u arbitražnom, sudskom ili drugom postupku neće biti nedopušteni samo zato jer su bili upotrijebljeni u medijaciji.

strukturirane pregovore. Nagodba sklopljena kao rezultat strukturiranih pregovora nema svojstvo ovršne isprave (ZMRS članak 11.). Dakle, ovakva nagodba se procjenjuje sukladno odredbama Zakona o obveznim odnosima o nagodbi.

Za razliku od strukturiranih pregovora, nagodba sklopljena u medijaciji ovršna je isprava ako je u njoj utvrđena određena obveza na činidbu o kojoj se stranke mogu nagoditi i ako sadrži izjavu obveznika o neposrednom dopuštenju ovrhe (ZMRS, članak 20.).⁵

Također, ako se stranke odluče postupak mirnog rješavanja spora provesti pred sućem medijatorom, nagodba sklopljena u takvom postupku smatra se sudskom nagodbom (ZPP, članak 186.d stavak 7.).

Slijedom navedenog, razvidno je da je nagodba sklopljena pred sućem medijatorom izjednačena sa sudskom nagodbom, dok je strankama omogućeno da i nagodbu sklopljenu u postupku medijacije sastave u obliku sudske nagodbe, a sam zakon im takvu nagodbu priznaje kao ovršnu ispravu.

Što se tiče postupaka u kojima je jedna od stanka Republika Hrvatska, a kada se sklopi nagodba po zahtjevu za mirno rješenje spora, takva nagodba će biti ovršna kada dužnik ovjeri svoj potpis. Kada Republika Hrvatska nagodbom preuzima obvezu prema drugoj stranci takva je nagodba ovršna isprava kada je potpiše ovlaštena osoba u nadležnom državnom odvjetništvu i kada se njezin potpis ovjeri pečatom toga državnog odvjetništva (ZPP članak 186.d stavak 9.).

6. ZAKLJUČAK

Postupak mirnog rješavanja sporova se kontinuirano razvija i nadograđuje, a sve kako bi se strankama približile koristi koje bi imale rješavanjem svojih sporove mirnim putem, odnosno izvan suda. Poticanjem i ohrabrivanjem stranaka na mirno rješavanje sporova želi se i rasteretiti već preopterećen pravosudni sustav, kao i ubrzati rješavanje sporova i smanjiti

⁵ Članak 20. ZMRS-a propisuje učinke nagodbe te uvjete za odbijanje ovrhe iz nagodbe sklopljene u medijaciji iako takva nagodba predstavlja ovršnu ispravu.

troškove strankama koje im prouzrokuje sudski postupak.

Novim zakonodavnim okvirom propisana je obveza pokušaja mirnog rješavanja sporova u postupcima radi naknade štete, a u svim ostalim slučajevi zakonodavac je omogućio sudu da u tijeku parničnog postupka može stranke uputiti u postupak medijacije kako bi riješili svoje sporove. Upućivanje stranka u postupak medijacije tijekom parničnog postupka, u situacijama kada upućivanje nije obavezno, ovisit će o slobodnoj procjeni pojedinog sudskog rješavatelja. U situacijama gdje je obaveza stranaka na pokušaj mirenja, sudski rješavatelji će morati u prethodnom postupku ispitivati i dodatne procesne pretpostavke koje su uvedene ZMRS-om.

U praksi se dosad pokazalo da se obveza pokušaja mirnog rješavanja spora, u postupcima u kojima je bila propisana prije stupanja na snagu ZMRS-a, najčešće ispunjavala samo da bi se ostvarila pretpostavka za podnošenje tužbu pred nadležnim sudom, bez stvarne namjere rješavanja spora mirnim putem, što naravno nije svrha obveze pokušaja mirnog rješavanja spora.

Kako bi stranke ohrabrio na sudjelovanje u postupcima medijacije, zakonodavac je propisao da se postupak medijacije vodi sukladno načelu povjerljivosti, odnosno da sudionici sve ono što saznaju u postupcima medijacije trebaju čuvati povjerljivim.

Zaključno, valja istaknuti kako je pozitivno što zakonodavni okvir potiče stranke na pokušaj rješavanja sporova mirnim putem, kako zbog bržeg i ekonomičnijeg rješenja za stranke tako i zbog rasterećenja sudova. Mirno rješavanje sporova trebali bi poticati, osim sudova, i svi ostali akteri koji sudjeluju u parničnim postupcima (npr. punomoćnici stranaka), kako bi se klima mirnog rješavanja sporova što više proširila te kako bi se stranke što više educiralo o koristima ovakvog načina rješavanja sporova.

LITERATURA

1. Milić D., 2011. Pravno uređenje mirenja u pravnom poretku Republike Hrvatske, *Pravnik*, 45, 1(90), str. 67. – 86.,
2. Potočnjak, Ž., 2004., Predgovor u *Mirenje u građanskim, trgovačkim i radnim sporovima* Uzelac, A., Gotovac, V., Blažević, B., Šimac, S., Sever, K., Grba, K., Tuškan, B.,
3. Uzelac A., 2004. *Mirenje kao alternativa suđenju u Mirenje u građanskim, trgovačkim i radnim sporovima*, Zagreb: TIM Press, 2004., www.academia.edu. na dan 13. ožujka 2024.,
4. Vrcić I., 2020. Mirenje prema izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku 2019., *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 41. br.1., str. 423. -435.,
5. Vukmir M., 2017. Prijedlog uvođenja obveznog informativnog sastanka o medijaciji u hrvatsko zakonodavstvo, www.iusinfo.hr stručni članci, na dan 18. ožujka 2024.,
6. Zeljko I., 2022. Obvezni pokušaj mirnog rješenja spora, *Repozitorij Sveučilišta u Zagrebu*, datum preuzimanja 11. ožujka 2024.,
7. Nacrt prijedloga Zakona o mirnom rješavanju sporova, *e-Savjetovanja*, esavjetovanja.gov.hr, na dan 13. ožujka 2024.,
8. Direktiva 2008/52/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2008.,
9. Zakon o mirnom rješavanju sporova ("Narodne novine" broj 67/2023., dalje ZMRS)
10. Zakon o parničnom postupku ("Narodne novine" broj 53/1991., 91/1992., 58/1993., 112/1999., 88/2001., 117/2003., 88/2005., 02/2007., 84/2008., 96/2008., 123/2008., 57/2011., 148/2011., 25/2013., 89/2014., 70/2019., 80/2022., 114/2022., 155/2023.),
11. Zakon o obveznim osiguranjima u prometu ("Narodne novine" broj 151/2005., 36/2009., 75/2009., 76/2013., 152/2014., 155/2023.)
12. Zakon o mirenju ("Narodne novine" broj 163/2003.)
13. Zakon o mirenju ("Narodne novine" broj 18/2011.)
14. Zakon o radu ("Narodne novine" broj 93/2014., 127/2017., 98/2019., 151/2022., 64/2023.)
15. Obiteljski zakon ("Narodne novine" broj 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023., 156/2023.)
16. Statut Centra za mirno rješavanje sporova, KLASA: 007/02-23-01/1, URBROJ: 145-01/1-23-1, od 2. listopada 2023.
17. www.cmrs.hr na dan 11. svibnja 2024.

Summary

**THE RELATION BETWEEN PEACEFUL SETTLEMENT OF
DISPUTES AND LITIGATION PROCEDURE REGARDING THE NEW
LEGISLATION FRAMEWORK**

Professional paper

Peaceful settlement of disputes will certainly become one of the key step in the settlement of all disputes. Concerning, and following Directive 2008/52/EC of the European Parliament and the Council of May 21, 2008, the Croatian legislature enacted a new Law on Peaceful settlement of Disputes ("Official Gazette" No. 67/2023, hereinafter ZMRS), which entered into force on June 29, 2023. Regarding to the peaceful settlement of disputes, the legislator recourse to amendments to the Code of Civil Procedure, which would further encourage the parties to peacefully resolve disputes before and during the duration of civil proceedings. In this paper we will explane the development of the institute of peaceful settlement of disputes, the new institutes that were introduced into the Croatian legislation by the ZMRS, as well as the legal consequences of peaceful settlement of dispute on civil proceedings. It will also be analyzed what actions the court should take in order to introduce the parties to the proceedings to the peaceful settlement of dispute and direct them to the same, as well as to whom the parties should contact for the peaceful settlement of disputes.

Key words: *Law on Peaceful settlement of Disputes ; Code of Civil Procedure ; Peaceful settlement of disputes ; civil procedure ; mediation*